

H297 Oskar Andersson^{1,2}

2022-05-30

Sven Erik Mattsson och Bo Göransson

Inledning

I artikeln ges en redogörelse för tryckserier och förekomsten av kn och kombinationer för H297 Oskar Andersson. Då många samlare önskar veta vilka varianter som förekommer finns i slutet av artikeln en sammanfattande tabell som visar vilka varianter och kombinationer som är kända.

H297 Oskar Andersson har omslag som indelats i 3 typer:

- A. omslag utan eller med endast enstaka fibrer i ljust matt gulbrun nyans
- B. omslag med rikligt inslag av grova fibrer
 - 1. som har gråbrun nyans
 - 2. som har gulbrun nyans

H297 har en kortare tid varit indelat i A, B och C, vilket motsvarade i tur och ordning A, B1 och B2. Den nya indelningen harmonierar bättre med hur det görs för andra häften. Den är också mer flexibel då man kan lätt ange om omslaget har fibrer utan att behöva bestämma omslagets nyans. Omslag A är lätt att känna igen genom att det har få grova fibrer. Att skilja på B1 och B2 är lite svårare.

H297 indelas vidare i

- a. med inlaga utan vitmedel
- b. med inlaga med vitmedel

Alla sex varianterna finns: H297Aa, H297Ab, H297B1a, H297B1b, H297B2a och H297B2b.

I artikeln listas för varje tryckserie typ av omslag för kända kn. Detta kan ge hjälp till en samlare med häfte med kn att avgöra vilket omslag häftet har, speciellt om det är B1 eller B2. Det finns tre tryckserier:

- 1. med kn 87–05-tusen
- 2. med kn 30–47-tusen
- 3. med kn 50–99-tusen

Som synes finns kn 87–99-tusen både för TS 1 och TS 3. Lyckligtvis är det så att alla kn i detta intervall med omslag av typ B1 eller B2 tillhör TS 1 och alla med omslag av typ A tillhör TS 3.

Nedan redogörs i tabellform för kända kn i de olika tryckserierna och vilka typer omslagen och inlagorna har. Förekomsten av kombinationer av RT + kn redovisas också.

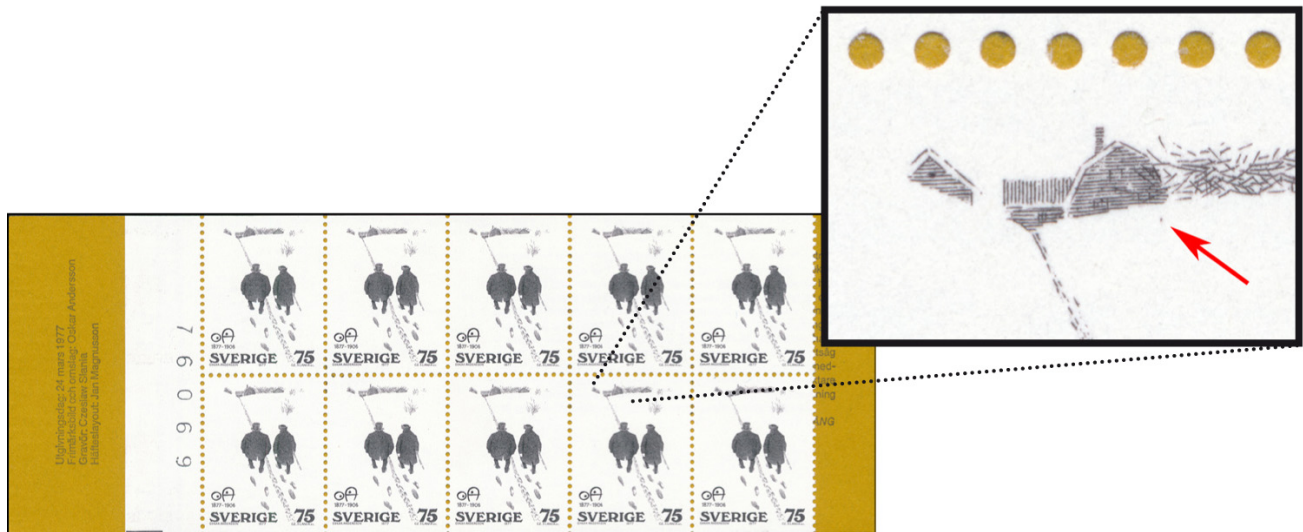
Rapportera

Vi är mycket intresserad av kommentarer och rapporter av häften som kan utvidga intervallen för de olika TS. Kontakta Sven Erik Mattsson, E-post svenerik.b.mattsson@gmail.com

¹ Publicerad i Häftessamlaren Nummer 4 (160), december 2017

² 2018-05-28 Uppdaterat beteckningarna H297B och H297C till H297B1 och H297B2
2018-12-30 Uppdaterat kn-tabellen för TS 3
2022-05-30 Uppdaterat kn-tabellerna

Kännetecken på inlagor och omslag

Figur 1 Skada SA, som är en punkt 0.4 mm under högra kanten på huset till höger om stigen.

Då det finns en kn-serie utan kombination med cyls så är det av intresse av att hitta kännetecken på inlagor utan cyls. Som visas i Figur 1 finns det en skada SA på en av inlagorna. Då skadan finns i kombination med kn i serien utan kombination med cyls så är det en inlaga med jämnt nummer. Vi kan inte ange dess plats på cylindervarvet, då vi inte har tillgång till ett helt orört cylindervarv.

Omslagen har kännetecken som gör det lätt att fastställa ytter- och innerkliché. Endast en uppsättning har observerats och ytter- och innerkliché är alltid matchade på samma vis. Med andra ord har endast en klichétyp har observerats och den ger följaktligen ingen ledning om var ett häfte hör hemma. Vi avstår därför från att redogöra för kännetecken på de olika klichéerna.

Färgkort

Postverket hade en omfattande kontrollapparat vid framställning av frimärken. Man tryckte till exempel ett kn, på frimärksbanan med jämna mellanrum, oftast vart 10:e häfte. Men man förde inte bok över vilka kn som finns för olika häften.

Tabell 1: Sammanställning av information från färgkorten för H297.

TS	Datum	Cyl. nr	Cylinderräkneverk			Antal häften	Antal kn
			Från nr	Till nr	Summa		
1	770126	229	115 300	130 600	15 300	2× 183 600	18 360
2	770201	229	149 200	163 800	14 600	2× 175 200	17 520
3	770208	229	180 400	219 800	39 400	2× 472 800	47 280

Vid tryckningen av frimärksbanan förde Postverkets frimärkstryckeri något som de kallade *färgkort*. Det är ett kartotekskort i liggande A5-format. Ett exempel finns i artikeln om H323, se Häftessamlarnas hemsida. På tryckpressen fanns ett cylinderräkneverk som räknade antalet varv som tryckcylindern roterat. Datum, startvärde och slutvärde noterades för varje tryckserie. I tabell 1 finns denna information sammanställd.

För H297 noterar vi att en cylinder (nr 229) har använts. Av siffrorna i kolumnerna ”Från nr” och ”Till nr” kan vi sluta oss till att TS 1–3 har tryckts inom en period av cirka 2 veckor med avbrott då de tvåsidiga Oskar Andersson-märkena kan ha tryckts.

Skillnaden mellan ”Till nr” och Från nr” ger ”Summa”, som är antalet varv som tryckcylindern roterat. Eftersom det finns 2×12 häften per varv så får man antalet häften genom att multiplicera ”Summa” med 2×12 . Då cylindern hade 2 band och kn sattes på vart tionde häfte på ena bandet fås antal kn enligt sista kolumnen i tabell 1. Om man summerar ihop siffrorna i kolumnen ”Antal häften” fås $2 \times 831\,600 = 1.66$ miljoner häften att jämföra med försåld upplaga på 1.49 miljoner häften. Detta indikerar ett spill på 10.2%.

Kn-serier

I tabell 2 visas matchningen mellan tryckserier och kn. Erfarenheten från andra häften visar att antalet kn vara 5–10% större än vad cylinderräkneverket indikerar. En orsak är att kn-verket sätter kn på frimärkspappret även om inte tryckcylindern roterar som till exempel vid byte av pappersrulle.

Tabell 2: Matchning av kn till tryckserierna.

TS	Lägsta och högsta kända kn	Kn-rester	Antal kn	Enligt färgkort
1	87015–05855	3→5	18 840	18 360
	annat		24 780	23 040
2	30635–47996	5	17 361	17 520
	annat		2 920	
3a	50916–63042	0		
3b	67766–99909	-		
3	50916–99909		48 993	47 280

När tryckpressen går utan avbrott och kn sätts på var tionde inlaga så är resten för kn för en viss inlaga vid division med 6 konstant. I detta fall kan vi lätt identifiera inlagor med cyls. Om cyls 1 är hel och det finns kombinationer med c 1, så betraktas dess rest som seriens rest. Det finns en kn-serie 87015–05855 med rest 3→5 och den passar bra som TS 1. När en kn-serie passerar 99999 och kn slår runt till 00000, då hoppar också resten. Dessa hopp i rest markeras med en pil ”→”. Om kn omfattat mer än fem siffror så skulle kn 99999 gått till 100000 vilket har en rest på 4. Då 00000 har rest 0 betyder det att resten minskar med 4 vid omslaget från 99999 till 00000. Om subtraktion med 4 ger ett negativt värde lägger vi till 6 då multipler av 6 inte påverkar resten; vi lägger då till $6 - 4 = 2$.

Efter TS 1 så används tryckpressen till att trycka något annat. Om vi antar att den används att trycka något av de 2-sidiga frimärkena Oskar Andersson så skulle det motsvara cirka 23-tusen kn som indikerats i tabell 2. Som TS 2 passar då en kn-serie 30635–47996 med rest 5. Observera att denna serie har samma rest som slutet av TS 1. Detta stödjer vår hypotes. Man har satt in och tagit ut cylindrarna i samma position.

Efter TS 2 så används tryckpressen till att trycka något annat. Till TS 3 har vi kvar en kn-serie 50916–63042 med rest 0 och en kn-serie 67766–99909 som saknar kombination med cyls. I hela intervallet 67766–99909 sitter det kn med rest 1 på inlagan med SA, så det är relevant att prata om en

kn-serie. Dessa två kn-serier passar tillsammans utmärkt som TS 3 om vi antar att kn-räkneverket varit avstängt mellan TS 2 och TS 3.

TS 1

kn	typ	RT + kn
87015–87903	B1a	
88239–88721	B2a	
89879	B1a	
92251–92985	B1a	
94115–94494	B2a	
96105–97683	B2a	
99969–01478	B2a	
03104–03289	B2a	03
03569–04682	B1a	
05020–05855	B2a	

I TS 1 har endast omslagstyperna B1 och B2 observerats och inga inlagor med vitmedel är kända.

I hela TS 1 finns kombination med cyls för vart tredje kn med rest 3→5 för c 1. Förekomst av kombination RT + kn indikerar också förekomst av tripplar för båda c 1 och c 2.

TS 2

kn	typ	RT + kn
30635–31698	B2a	
33521–33734	B2a	
34047–34520	B1a	
35935–36463	B1a	35–36
36703–37747	Aa	
37904–39041	B2a	
39705–39741	Aa	
40073–40397	B2a	
40574–41696	B1a	
42108–42995	B2a	
43736–46067	Aa	43–44
47361–47946	B2a	47

I TS 2 finns alla tre omslagstyperna men inga inlagor med vitmedel är kända.

I hela TS 2 finns kombination med cyls för vart tredje kn med rest 5 för c 1. Förekomst av kombination RT + kn indikerar också möjlig förekomst av tripplar för båda c 1 och c 2.

TS 3

kn	typ	RT + kn
50916–51423	Aa	
52290–52743	B2a	
52969–53196	Aa	
53499–54207	B1a	53–54
54337–55353	B2a	
55502–55967	Aa	
57573–57720	Aa	
58839–59008	B2a	
60696–60699	B2a	
62603–63042	B2b	
67766–67985	Aa	
68304–68875	Ab	
70113–72019	Aa	70
74224–74751	B1b	74
74861–75165	B2b	
75219–75313	B2a	
75586–99909	Aa	79, 92, 96–98

I TS 3 förekommer alla typerna av omslag och alla finns både utan och med vitmedel.

TS 3 består av två kn-serier.

Första delen består av 50916–63042 med kombination med cyls för vart tredje kn med rest 0 för c 1. Förekomst av kombination RT + kn i denna del indikerar också möjlig förekomst av tripplar för båda c 1 och c 2.

Den andra delen består av 67766–99909 där kombinationer med cyls saknas liksom tripplar. Alla kn med rest 1 sitter på inlagan med SA

Förekomst av varianter

	N	c 1	c 2	RT	c 1 RT	c 2 RT	kn	c 1 kn	c 2 kn	RT kn	c 1 RT kn	c 2 RT kn
H297Aa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x
H297B1a	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x
H297B2a	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x
H297Ab	x	x	x	x	-	-	x	-	-	-	-	-
H297B1b	x	x	x	x	-	-	x	-	-	x	-	-
H297B2b	x	x	x	x	-	-	x	x	x	-	-	-

I tabellen markerar ”x” att varianten är känd.

Om trippel med endera c 1 eller c 2 är känd bör den andra trippeln också finnas även om den inte för tillfället har observerats. Det vill säga att varianterna med tom ruta i tabellen bör finnas. Med andra ord alla varianter med inlaga utan vitmedel bör finnas.

När det gäller inlagor med vitmedel är de ovanliga och de finns endast kända vid 62–63, 68 och 74–75-tusen. Eftersom vi har en god täckning av kända häften i dessa kn-intervall så är det högst osannolikt att de icke observerade kombinationerna skulle finnas här, så vi har markerat dessa kombinationer med ”-” för att indikera att de inte finns. Men det finns kn-tusental som vi inte har observationer ifrån, så det finns ju en möjlighet att de kan dyka upp.